

Finansministeriet

Hänv. Er skrivelse 18.1.2018,
FM/69/00.01.00.01/2017.

Såsom inbegärt utlåtande över utkastet till en regeringsproposition med förslag till lag om tillhandahållande av digitala tjänster och lag om ändring av lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet får Statens ämbetsverk på Åland anföra följande.

Bakgrund

Europeiska unionens direktiv om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer trädde i kraft 22.12.2016. Medlemsstaternas nationella lagar och förordningar samt administrativa föreskrifter ska senast 23.9.2018 anpassas till direktivet. Den föreslagna rikslagen avser att implementera direktivet i Finland. Ett mål med den föreslagna lagen är att främja tillhandahållandet av högklassiga och informationssäkra digitala tjänster inom den offentliga sektorn och att med hjälp av tillgänglighetskrav ge sådana grupper i samhället som har särskilda behov förutsättningar att använda den offentliga sektorns digitala tjänster på egen hand. Det föreslås bestämmelser om metoder för att göra de digitala tjänsterna tillgängligare och säkerställa att tillgänglighetskraven blir effektivt genomförda. I propositionen föreslås även bestämmelser om skyldigheten för myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter att ordna digitala tjänster för kunderna inom förvaltningen och om skyldigheterna i anslutning till detta.

Allmänt

Statens ämbetsverk på Åland är ett litet ämbetsverk med 15 anställda som har begränsade sakkunskaper om digitala frågor. Ämbetsverket anlitar härvid Valttori och andra utomstående leverantörer. Ämbetsverket kan därför inte helt bedöma de konsekvenser och kostnader som direktivet och den föreslagna lagen medför. Lagstiftningen gäller de tjänster som tillhandahålls allmänheten, och ämbetsverket använder härvid huvudsakligen de gemensamma tjänsterna som tillhandahålls inom statsförvaltningen. I fråga om dem förlitar sig ämbetsverket på att de som ansvarar för dessa gemensamma data-system beaktar dessa krav, varvid de förverkligas även för ämbetsverkets del. Ämbetsverket har dock en egen webbplats, i fråga om vilken kraven bör beaktas samt anlitar webbplatsen Suomi.fi.

Bestämmelserna om de digitala tjänster som myndigheterna ordnar

Statens ämbetsverk konstaterar att direktivet gäller tillgänglighetskraven avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer. Av direktivet kan inte

utläsas någon allmän skyldighet att tillhandahålla alla tjänster digitalt. I enlighet med detta anges i avsnittet om propositionens målsättningar att bestämmelserna i 2 kap. inte hänför sig till det nationella verkställandet av tillgänglighetsdirektivet, utan syftet är att i en och samma lag samla de allmänna bestämmelser och krav som föranleds av dem i fråga om digitala tjänster som tillhandahålls av aktörer inom den offentliga sektorn. Det är härvid fråga om nationell lagstiftning. Samtidigt upphävs vissa bestämmelser i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet. I 2 kap. 5 § i den föreslagna lagen kan utläsas en allmän skyldighet för myndigheterna att tillhandahålla digitala tjänster. Lagen innehåller således strängare krav än direktivet förpliktar till. *Statens ämbetsverk anser att den gällande bestämmelsen i 5 § 1 mom. lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (FFS 13/2003) är tillräcklig och bör bibehållas eller intas i lagförslagets 2 kap. 5 §.* Bestämmelsen i 5 § 1 mom. i lagen om elektronisk kommunikation, som nu föreslås upphävd, är mer flexibel då den beaktar myndigheternas tekniska, ekonomiska och övriga beredskap att erbjuda elektronisk service. Statens ämbetsverk anser att nämnda förutsättningar även bör beaktas i lagförslagets 5 §. Undantag bör möjliggöras åtminstone för tjänster som förekommer i mindre omfattning eller som är speciellt kostsamma att tillhandahålla digitalt. I fråga om detta hänvisar ämbetsverket även till den rapporten av finansministeriet tillsatt arbetsgrupp 20.6.2017 publicerat för en färdplan för i första hand elektroniskt tillhandahållna tjänster. På sidan 30 i färdplanen konstateras bl.a.:

”Myndigheterna har ingen skyldighet att erbjuda möjligheter för elektronisk ärendehantering. Det bör även beaktas att det för alla som sköter offentliga förvaltningsuppdrag sannolikt i dagsläget med tanke på resurserna är ett för absolut krav att omedelbart gå över till att skicka delgivandena till elektroniska brevlådor. Även här torde flexibilitet behövas i bestämmelserna.” Ett allmänt förpliktande för myndigheterna att ändra sin kundkommunikation så att den stöder elektronisk ärendehantering och att i allt högre grad än idag göra myndigheterna skyldiga att erbjuda elektroniska servicekanaler konstaterades dock vara teoretiskt möjlig (s. 27).

Härvid bör ytterligare beaktas att ju mer myndigheterna förpliktas betjäna allmänheten genom digitala tjänster desto mer utvidgas direktivets tillämpningsområde, eftersom direktivet förutsätter att dess krav på tillgänglighet i princip ska gälla alla digitala tjänster som tillhandahålls allmänheten. *Även ur den synvinkeln är det viktigt att lagens 2 kap. 5 § beaktar speciellt mindre myndigheters möjligheter och resurser att producera digitala tjänster, genom att bestämmelsen görs mer flexibel och berättigar till undantag i enlighet med gällande bestämmelse i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet. Det bör åtminstone gälla tjänster som produceras i ringa utsträckning.*

Bestämmelserna om de digitala tjänsternas tillgänglighet

Bestämmelserna i lagens 3 kap. om de digitala tjänsternas tillgänglighet föranleds däremot av direktivet. EU-direktiven har allmänt uppfattats som bindande för medlemsstaterna i det avseende att medlemsstaternas lagstiftning endast kan göra avvikelser och preciseringar inom ramen för det handlingsutrymme som direktiven medger. Lagens 3 kap. torde vara förenligt med direktivet.

Enligt artikel 5 i direktivet och 3 kap. 8 § i lagen är det möjligt att avvika från tillgänglighetskraven om leverantören kan visa att iakttagandet av kraven skulle medföra en

oproportionell börda för verksamheten. *Statens ämbetsverk anser att detta undantag vid behov bör kunna utnyttjas fullt ut i den utsträckning direktivet medger, och ifrågasätter de begränsningar som anges i detaljmotiveringen till lagens 8 §.* Det kan vara svårt för myndigheterna att i alla ärenden tillhandahålla tjänsterna så att de passar alla webb- och mobilapplikationer.

Statens ämbetsverk önskar poängtera att manuella tjänster alltid ska vara ett alternativ till digitala tjänster. Även i de fall digitala tjänster inte kan erbjudas i rätt form är manuella tjänster därför möjliga. Också i fråga om detta hänvisar ämbetsverket till nämnda färdplan där det bl.a. konstateras att den biträdande justitieombudsmannen upprepade gånger konstaterat att grundprinciperna i förvaltningen leder till att myndigheten ska erbjuda olika alternativ för uträttandet av ärenden. Med tanke på jämställdhetsprincipen som tryggas i 6 § i grundlagen vore det problematiskt om tjänsterna ordnas endast elektroniskt. I färdplanen konstateras på sida 27 uttryckligen bl.a. följande:

”En kraftig styrning av medborgarna genom att förpliktiga dem till att ta i bruk elektroniska brevlådor eller ärendetjänster och att bestämma och förvalta undantag som gäller plikterna utgör en problematisk helhet åtminstone med tanke på rättskyddet, förvaltningens serviceprincip, rimlighetsprincipen och för skyddet av personuppgifterna. Ur jämlikhetens synvinkel är förpliktigandet nog inte lika problematiskt.”

Även i fråga om digitala tjänsterna bör det vara möjligt att kontakta myndigheterna per telefon eller besök och få personlig vägledning och service. På detta sätt kan kunderna även få vägledning beträffande tillgängligheten. Manuella tjänster är härvid även ett alternativ till de digitala tjänsterna och ett sätt för kunderna att erhålla den information som av olika skäl inte kan förmedlas eller mottas digitalt (jmf. lagens 10 §).

Övrigt

Statens ämbetsverk kan i detta skede inte uppskatta de ekonomiska konsekvenser ett förverkligande av kraven skulle medföra.

Statens ämbetsverk förutsätter att informationstillfällena och anvisningar i fråga om de krav tillgängligheten förutsätter även tillhandahålls på svenska.

Statens ämbetsverk har inte resurser att i detta skede uttala sig om förslaget till verksamhetsmodellen för digitalt stöd.

Ämbetsverket betonar att det även behövs modeller för tillgänglighetsutlåtanden.

L a n d s h ö v d i n g

Peter Lindbäck

Förvaltningschef

Rainer Åkerblom

